

су се развијали све дубљи канали у кречњачкој маси и због тога се постепено на ниже померао или спуштао извор Моравице.

Моје схватање како је тај процес ишао представљено је на приложеном шематском профилу.

Изгледа да је највиши извор I био сублакустријски извор неогеног сокобањског језера, јер се слатководни неогени слојеви у околини пењу и изнад отвора ове пећине, а осим тога један језерски ниво означен је и клифовима на Девесиљском Камену. Можда је према томе и уска долина Моравице између Девесиљског Камена и Чуке епигенетска, урезана кроз слатководне неогене слојеве у кретацејском кречњаку, и први су доцније однесени.

Ј. Ц.

ПЕШТЕР НА ЈИ. ОД СЕНИЦЕ.

(Проматрао 1913 г.)

Плитка котлина, неправилног облика, у којој се једва запажа да уздужна осовина ипак има динарски правац. Није тектонски грабен, јер кречњачки слојеви са ивице благо подилазе под терестричко-лакустријске наносе Пештера. Изу-

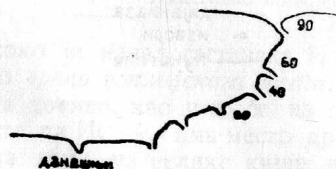
Померање и спуштање понора Боровштице у Пештери од 1 до 7.

зевши неколико узвишења, као Тројан код Храснога и Градац код Јаребица, оквир је ретко где 70—80 м. изнад дна.

Висока и плитка карсна котлина, несумњиво ерозивног порекла, можда где раседима предиспонирана, а генетски одговара мачкатској површи. Постала срастањем увала што се јасно види на целокупном облику, затим по увалама које су делимиче срасле с котлином, као што је Суводо, или нису никако срасле, као Корита с понорницом, Моравац такође с понорницом и Ђерекаре, чија речица тече Боровштици.

Ово је у великом иста мрежаста карсна структура, која се у малом често проматра.

Пештер има дакле облик ерозивног карсног поља. Дно је покривено терестричко-лакустријским седиментима, дебљине

Вертикалан пресек.

око 10 м., а испод њих је кречњак; због тога многе алувијалне вртаче и локални понори, карактера издухе, у којих увире вода од топљења снега.

Југозападним ободом поља тече понорница *Боровштица* која се сада губи у *Увору* испод села Угла. Али се одавде дужином око 2 км. испод кречњачког обода јављају многобројни стари понори. Највиши је од њих око 90 м. над данашњим. У истој висини по ободу Пештери има тераса усечена у тријаском кречњаку, нарочито око села Угла. Млађе фазе означене су нижим понорима и нижим слабије израженим терасама; једна од тих 10—12 м. висока, нарочито је добро очувана на *Сукином Брду*, малом кречњачком узвишењу, које се диже из сред равни поља. По понорима се да пратити узводно померање Боровштице: тако према селу Углу има напуштено старо корито Боровштице, преко кога је водио сада већ савсим обурван мост, а мало даље од њега је велики алувијални понор са кречњачким каналима на дну. Овакви понори су се одржали што се у њих стаче вода од топљења снега.

Пештер је карактеристично карсно поље због овога:

1) Што се на њему несумњиво може утврдити ерозивно, не тектонско порекло.

2) Што се на њему може пратити умртвљивање понора и померање понорнице узводно и у хоризонталном и у вертикалном правцу: од данашњег до најстаријег понора има 30—40 понора, који обележавају сукцесивне уворе Боровштице.

3) Што показује да се карсна ерозија управља у главном као и ерозија на површини, јер Пештер има висину мачкатске површи.

Умртвљени понори су као фосили морфологије.

Разликује се Горња Пештер око Суводола и Боровштице од Доње Пештери.

Ј. Ц.

ХАЦИ ПРОДАНОВА ПЕЋИНА У СЕЛУ РАШЧИЋИМА КОД ИВАЊИЦЕ.

(Проматрања 1913 г.)

Изнад села Рашчића јавља се попречке преко Реке појас тријаског кречњака који лежи на верфенским шкриљцима брда Столоваче и Раденоваче. Одсецима слази у блажије земљиште верфенских шкриљаца. Кречњак је испресецан дијаклазама правца ССЗ-ЈЈИ. Дуж једне од тих дијаклаза, најдуже, израђена је ова пећина. Према томе она има троугласт пресек.

Типска пећина дуж пукотине, и зато је велике висине: у предњем делу до сужења 4—5 м., иза сужења у проширеном делу 8—12 м. Пукотина престаје на месту где се пећина узме рачвати. Сви споредни краци дакле, осим крака III нису дуж пукотине и зато су ниски; само крак III пружа се дуж пукотине правца И-З., која се са главном под оштрим углом